

19. YÜZYIL
AVRUPA RESİM SANATINDA
EDEBÎ KONULU RESİMLER

GÜNNAZ ÇAŞKURLU

© / otukennesriyat

YAYIN NU: 2227
KÜLTÜR SERİSİ: 1176

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-845-2

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: Gece Kitaplığı, 2015
Ötüken Neşriyat'ta **1. BASIM**

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Aysegül Büşra Paksoy

Kapak Tasarımı: Mahmut Doğan

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Baskı: Pelikan Basım Matbaa ve Ambalaj Sanayi Tic Ltd Şti
Kayabaşı Mah. Ulubatlı Hasan Cad. Nu: 2H, İç Kapı Nu: 19
Başakşehir-İstanbul
Tel: (0212) 613 79 55
Sertifika Nu: 40619

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Günnaz Çaşkurlu: 10 Eylül 1980 tarihinde Afyon'da doğdu. 1991 yılında Emirdağ Mithatpaşa İlköğretim Okulu'ndan, 1998 yılında ise Emirdağ Anadolu Lisesi'nden mezun oldu. 2002 yılında Ege Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'nde lisans ve 2005 yılında aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Batı Sanatı ve Çağdaş Sanat Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2006 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı ve 2012 yılında aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı'nda doktorasını yaptı. 2019 yılından bu yana Süleyman Demirel Üniversitesi Tarih Bölümü'nde öğretim üyeliği yapmaktadır. Osmanlı saray haremi ve 19. yüzyıl Avrupa resim sanatı konularındaki çalışmaları, *Belleten* ve *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*'nde yayımlanmıştır. Osmanlı saray kadınları konusunda çalışmalarını sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	9
ÖN SÖZ.....	11
RESİM LİSTESİ.....	13
GİRİŞ.....	19

BİRİNCİ BÖLÜM

19. YÜZYIL AVRUPA RESMİNE KONU OLAN BAZI EDEBÎ ESERLER VE YAZARLARI

1. Homeros (MÖ 9-8. yy., Küçük Asya).....	27
2. Dante Alighieri (1265, Floransa - 1321, Ravenna).....	28
3. Giovanni Boccaccio (1313, Floransa-1375, Certaldo).....	32
4. Ludovica Ariosto (1474, Reggio Emilia-1533, Ferrara).....	33
5. Miguel de Cervantes Saavedra (1547, Alcalá de Hengres-1616, Madrid)... 34	
6. William Shakespeare (1564, Stratford upon-Avon/ Warwickshire-1616, Stratford upon-Avon).....	36
7. John Milton (1608-1674).....	45
8. John Keats (1795, Londra-1821, Roma).....	47
9. George Gordon Noel Byron (1788, Londra-1824, Yunanistan).....	48
10. Alfred Lord Tennyson (1809, Somersby/ Lincolnshire-1892, Aldworth/Sussex).....	51
11. Johann Wolfgang von Goethe (1749, Frankfurt am Main-1832, Weimar).....	52
12. Emile Zola (1840, Paris-1902, Paris).....	55

İKİNCİ BÖLÜM

19. YÜZYIL AVRUPA RESİM SANATINDA EDEBÎ KONULU RESİMLER

A. Neoklasisizm.....	63
1. Jacques-Louis David (1748, Paris-1825, Brüksel).....	65
2. Jean-Auguste-Dominique Ingres (1780, Montauban-1867, Paris).....	81
B. Romantizm.....	94
1. Henry Fuseli (1741, Zürih-1825, Putney Heath, Londra).....	97
2. William Blake (1757, Londra - 1827, Londra).....	106
3. Ferdinand Victor Eugène Delacroix (1798, Charenton-Saint Maurice-1863, Paris).....	118

C. Ön-Raffaeloculuk	140
1. Dante Gabriel Rossetti (1828, Londra-1882, Birchington-on-sea, Kent) .	143
2. William Holman Hunt (1827, Londra-1910, Londra)	161
3. John Everett Millais (1829, Southampton-1896, Londra)	171
4. Ford Madox Brown (1821, Calais - 1893)	190
D. Realizm	197
1. Honoré-Victorine Daumier (1808, Marsilya -1879, Valmondois).....	200
2. Édouard Manet (1832, Paris-1883, Paris)	209
3. Edgar Degas (1834, Paris-1917, Paris).....	216
SONUÇ.....	223
BİBLİYOGRAFYA.....	227
DİZİN	235

TEŞEKKÜR

Bu çalışma, 2005 yılında Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Batı Sanatı ve Çağdaş Sanat Anabilim Dalı'nda tamamlamış olduğum yüksek lisans tezinin, üzerinde değişiklikler yapılmış hâlidir. Danışman hocam Prof. Dr. Semra Daşçı'ya, tez çalışması sürecindeki yol gösterici tavrı ve yardımları nedeniyle şükran borçluyum. Kitabı baştan sona okuyarak yaptığı tashih ve yorumlar için Dr. Buğra Çaşkurlu'ya teşekkürüm sonsuzdur. Bütün çalışmalarımda desteğini benden esirgememiş, en sıkıntılı anlarımda yüzümü güldürmüş olan kıymetli hocam rahmetli Mehmet Genç'e minnettarım.

Keyif alarak çalıştığım ve yayımlanmasının faydalı olacağını düşündüğüm bu çalışmayı her biriyle ayrı güzellikleri paylaştığım sevgili aileme; beni büyüten ağabeyim Ergün ve yengem Filiz'e, uzakta olmasına rağmen her durumda yanımda olan ağabeyim Şenol'a, küçüklüğümde zorluklarıma katlanan ablam Şengül ve ağabeyim Nihat'a ve ayrıca ablam Gülşen'e armağan ediyorum.

ÖN SÖZ

19. Yüzyıl Avrupa Resim Sanatında Edebî Konulu Resimler adlı bu çalışma, edebiyatın resim sanatında nasıl canlandırıldığı üzerinde durmaktadır. 19. yüzyıl, Avrupa için önemli gelişmelerin yaşandığı oldukça hareketli bir çağdır. Bu hareketlilik dönemin şartlarına bağlı olarak, bir önceki akıma duyulan tepkinin ortaya çıkardığı akımların çeşitliliği ile sanata da yansımıştır. Edebiyat ve resim arasındaki etkileşim, akımlara ve ressamın bireysel yaklaşımına göre şekillenmiştir.

Çalışma konusu geniş bir zaman dilimini kapsadığı için belirli üslupsal sınırlamalara gidilmiştir. Edebî konulu resim örnekleri neoklasizm, romantizm, Ön-Raffaelloculuk ve realizm akımlarının temsilcisi olan ressamların eserlerinden seçilmiştir. Konunun sistemli bir biçimde incelenmesi amacıyla resimler ait oldukları akımlara göre sınıflandırılmış ve en dikkat çekici örneklerle yer vermeye çalışılmıştır. Ön-Raffaellocuların resimleri teknik açıdan realist, konu açısından romantik özellikler taşımaları nedeniyle bağımsız bir grup olarak incelenmiştir. Gün ışığına bağlı olarak çalışan, teknik açıdan çeşitli yenilikler getirerek bu yeni teknikler üzerinde duran ve genellikle önceden tasarlanmış konulara yer vermek istemeyen empresyonizm akımı sanatçıları çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Konunun gerek resim sanatı gerekse edebiyat ile bağlantılı olması nedeniyle, ressamların kısa yaşam öyküleri ve sanat anlayışlarının yanı sıra, konu edindikleri edebî eserlere ve yazarlarına ilişkin bilgilere de yer verilmiştir. 19. yüzyıl Avrupa resmine konu olan bazı yazar ve şairler tanıtılmış, çalışma kapsamında yer alan eserlerin özetleri verilmiştir. Ressamların edebî konulu resimleri incelenirken, resme konu olan edebî eserden bazen doğrudan alıntılar yapılmıştır. Resimlere ilişkin açıklamaların bitiminde karşılaştırma ve yorumlar yer almaktadır.

RESİM LİSTESİ

1. Jacques-Louis David, *Patroklos'un Cenaze Töreni*, 1778-79, Tuval üzerine yağlıboya, 94 x 218 cm, İrlanda Ulusal Galerisi, Dublin / **Homer**, *İlyada*, XXIII. bölümden.

2. Jacques-Louis David, *Andromakhe Hektor'a Yas Tutuyor*, 1783, Tuval üzerine yağlıboya, 224 x 203 cm, Pushkin Devlet Güzel Sanatlar Müzesi, Moskova, Rusya / **Homer**, *İlyada*, XXIV. bölümden.

3. Jacques-Louis David, *Paris ve Helena*, 1788, Tuval üzerine yağlıboya, 145 x 180 cm, Louvre Müzesi, Paris / **Homer**, *İlyada*.

4. Jacques-Louis David, *Horacelar'ın Yemini*, 1784, Tuval üzerine yağlıboya, 329.9 x 424.8 cm, Louvre Müzesi, Paris / **Titus Livius ve Pierre Corneille'nin Horace trajedisinden**.

5. Jean-Auguste-Dominique Ingres, *Agamemnon'un Elçileri Akhilus'un Çadırında*, 1801, Tuval üzerine yağlıboya, 109.9 x 154.9 cm, Güzel Sanatlar Fakültesi, Paris / **Homer**, *İlyada*, IX. bölümden.

6. Jean-Auguste-Dominique Ingres, *Jüpiter ve Thetis*, 1811, Tuval üzerine yağlıboya, 330 x 257 cm, Granet Müzesi, Aix-en-Provence, Fransa / **Homer**, *İlyada*, I. bölümden.

7. Jean-Auguste-Dominique Ingres, *Ruggiero Angelica'yı Kurtarıırken*, 1819, Tuval üzerine yağlıboya, 47.6 x 39.5 cm, Ulusal Galeri, Londra / **Ariosto, Çılgın Orlando'dan**.

8. Henry Fuseli, *Üç Cadı*, 1783, Tuval üzerine yağlıboya, 76.2 x 91.44 cm, Kraliyet Shakespeare Tiyatrosu, Resim Galerisi ve Müzesi, Stratford-upon-Avon / **Shakespeare, Macbeth**, I. perde III. sahneden.

9. Henry Fuseli, *Lady Macbeth Hançerleri Alırken*, 1812, Tuval üzerine yağlıboya, 101.6 x 127 cm, Tate Galeri, Londra / **Shakespeare, Macbeth**, II. perde II. sahneden.

10. Henry Fuseli, *Titania ve Bottom*, 1790, Tuval üzerine yağlıboya, 217.2 x 275.6 cm, Tate Galeri, Londra / **Shakespeare, Bir Yaz Gecesi Rüyası, III. perde I. sahneden.**

11. William Blake, *Raphael, Âdem ve Havva'yla Beraber*, 1808, Kalem ve suluboya, 49.8 x 29.8 cm, Güzel Sanatlar Müzesi, Boston / **Milton, Kaybolmuş Cennet, V. bölümden.**

12. William Blake, *Havva'nın Kandırılışı*, 1808, Kâğıt üzerine kalem ve suluboya, 49.7 x 38.7 cm, Güzel Sanatlar Müzesi, Boston / **Milton, Kaybolmuş Cennet, IX. bölümden.**

13. William Blake, *Âdem ve Havva'nın Cennet'ten Kovuluşu*, 1808, Kâğıt üzerine kalem ve suluboya, 50 x 38.7 cm, Güzel Sanatlar Müzesi, Boston / **Milton, Kaybolmuş Cennet, XII. bölümden.**

14. William Blake, *Şehvet Düşkünlerinin Bulunduğu Daire: Francesca da Rimini*, 1824-27, Mürekkep, kalem ve suluboya, 37 x 52. 3 cm, Şehir Müzesi ve Sanat Galerisi, Birmingham/ **Dante, İlahi Komedya- Cehennem, V. bölümden.**

15. Eugène Delacroix, *Dante'nin Salı*, 1822, Tuval üzerine yağlıboya, 1.89 x 2.46 cm, Louvre Müzesi, Paris / **Dante, İlahi Komedya-Cehennem, VIII. bölümden.**

16. Eugène Delacroix, *Don Kişot Kütüphanesinde*, 1824, Tuval üzerine yağlıboya, 35 x 32 cm, Dr. Schaefer, Obbach über Schwveinfurt, Almanya / **Cervantes, Don Kişot'tan.**

17. Eugène Delacroix, *Mephistopheles Faust'un Önünde*, 1826-27, Tuval üzerine yağlıboya, 46 x 38 cm, Wallace Koleksiyonu, Londra / **Goethe, Faust'tan.**

18. Eugène Delacroix, *Sardanapalus'un Ölümü*, 1827-8, Tuval üzerine yağlıboya, 395 x 495 cm, Louvre Müzesi, Paris / **Lord Byron, Sardanapalus'un Ölümü'nden.**

19. Eugène Delacroix, *Hamlet ve Horatio Mezarlıkta (Hamlet ve Mezar Kazıcılar)*, 1839, Tuval üzerine yağlıboya, 81.5 x 65.4 cm, Louvre Müzesi, Paris / **Shakespeare, Hamlet, V. perde I. sahneden.**

20. Eugène Delacroix, *Chillon Mahkûmu*, 1834, Tuval üzerine yağlıboya, 73.4 x 92.4 cm, Louvre Müzesi, Paris / **Lord Byron, Chillon Mahkûmu'ndan.**

21. Eugène Delacroix, *Babasının Lanetlediği Desdemona*, 1852, Tuval üzerine yağlıboya, 49 x 59 cm, Güzel Sanatlar Müzesi, Reims / **Shakespeare, Othello, I. perde III. sahneden.**

22. Eugène Delacroix, *Ophelia'nın Ölümü*, 1853, Tuval üzerine yağlıboya / **Shakespeare, Hamlet, IV. perde VII. sahneden.**

23. Dante Gabriel Rossetti, *Beatrice'nin İlk Ölüm Yıldönümünde: Dante Melek Çiziyor*, 1853, Kâğıt üzerine suluboya, 42 x 61 cm, Ashmolean Müzesi, Oxford / **Dante, Yeni Hayat'tan.**

24. Dante Gabriel Rossetti, *Dante'nin Aşkı*, 1859-60, Levha üzerine yağlıboya, 74.9 x 81.3 cm, Tate Galeri, Londra / **Dante, Yeni Hayat'tan.**

25. Dante Gabriel Rossetti, *Güzel Beatrice*, 1864-70, Tuval üzerine yağlıboya, 86.4 x 66 cm, Tate Galeri, Londra / **Dante, Yeni Hayat'tan.**

26. Dante Gabriel Rossetti, *Beatrice'nin Ölüm Anında Dante'nin Düşü*, 1871, Tuval üzerine yağlıboya, 211 x 317.5 cm, Walker Sanat Galerisi, Liverpool / **Dante, Yeni Hayat'tan.**

27. Dante Gabriel Rossetti, *Dante'nin Rachel ve Lia Düşü*, 1855, Kâğıt üzerine suluboya, 35.5 x 31.5 cm, Tate Galeri, Londra / **Dante, İlahi Komedy-Araf, XXVII. bölümden.**

28. Dante Gabriel Rossetti, *Dante ve Francesca da Rimini*, 1855, Suluboya, 24.8 x 44.5 cm, Tate Galeri, Londra / **Dante, İlahi Komedy-Cehennem, V. bölümden.**

29. Dante Gabriel Rossetti, *La pia de' Tolomei*, 1868-80, Tuval üzerine yağlıboya, 105.4 x 120.6 cm, Spencer Sanat Müzesi, Kansas Üniversitesi / *Dante, İlahi Komedyâ-Araf*, V. bölümden.

30. William Holman Hunt, *Ücretli Çoban*, 1851-52, Tuval üzerine yağlıboya, 76.4 x 109.5 cm, Manchester Sanat Galerisi / *Shakespeare, Kral Lear*, III. perde IV. sahne, Edgar'ın Şarkısı'ndan.

31. William Holman Hunt, *Claudio ve Isabella*, 1850-53 (1879 rötuş), Levha üzerine yağlıboya, 77.5 x 45.7 cm, Tate Galeri, Londra / *Shakespeare, Ölçüye Ölçü*, III. perde I. sahneden.

32. William Holman Hunt, *Shalott Lady'si*, 1889-92. Levha üzerine tempera ve yağlıboya, Manchester Sanat Galerisi / *Tennyson, Shalott Lady'sinden*.

33. John Everett Millais, *Cimone ve Efigenia*, 1848, Tuval üzerine yağlıboya, 114.3 x 147.3 cm, The Right Hon. The Viscount Leverhulme / *Boccaccio, Decameron'dan*.

34. John Everett Millais, *Isabella*, 1848-49, Tuval üzerine yağlıboya, 102.9 x 142.9 cm, Walker Sanat Galerisi, Liverpool / *Boccaccio, Decameron-Keats, Isabella veya Fesleğen Saksısı'ndan*.

35. John Everett Millais, *Mariana*, 1850-1, Levha üzerine yağlıboya, 59.7 x 49.5 cm, Tate Galeri, Londra / *Tennyson, Mariana'dan*.

36. John Everett Millais, *Ophelia*, 1851-52, Tuval üzerine yağlıboya, 76.2 x 111.8 cm, Tate Galeri, Londra / *Shakespeare, Hamlet*, IV. perde VII. sahneden.

37. John Everett Millais, *Sonbahar Yaprakları*, 1855-56, Tuval üzerine yağlıboya, 104.1 x 73.6 cm, Manchester Sanat Galerisi / *Tennyson'ın şiiri "Prenses" ve William Allingham'ın Gündüz ve Gece Şarkıları'ndan*.

38. John Everett Millais, *Aziz Agnes'in Yortusunun Arifesi*, 1862-63, Tuval üzerine yağlıboya, 118.1 x 154.9 cm, Ashmolean Müzesi, Oxford / **Keats, Aziz Agnes'in Yortusunun Arifesi'nden.**

39. Ford Madox Brown, *Cordelia'nın Payı*, 1866-72, Suluboya, 70.5 x 107.3 cm, Lady Lever Sanat Galerisi, Merseyside / **Shakespeare, Kral Lear, I. perde I. sahneden.**

40. Ford Madox Brown, *Kral Lear*, 1848-49, 1853-54, Tuval üzerine yağlıboya, 71 x 99 cm, Tate Galeri, Londra / **Shakespeare, Kral Lear, IV. perde VII. sahneden.**

41. Honoré-Victorine Daumier, *Don Kişot ve Sancho Panza*, 1854-56, Tuval üzerine yağlıboya, 66 x 114.3 cm, Özel Koleksiyon, Zürih / **Cervantes, Don Kişot'tan.**

42. Honoré-Victorine Daumier, *Don Kişot Yel Değirmenlerine Saldırıyor*, 1866, Tuval üzerine yağlıboya, 56 x 84 cm, Mr. And Mrs. Charles S. Payson Koleksiyonu, New York / **Cervantes, Don Kişot'tan.**

43. Honoré-Victorine Daumier, *Don Kişot ve Ölü Katır*, 1868, Ahşap üzerine yağlıboya, 23 x 46 cm, Metropolitan Sanat Müzesi, New York / **Cervantes, Don Kişot'tan.**

44. Honoré-Victorine Daumier, *Don Kişot Koyun Sürüsüne Saldırıyor*, 1855, Meşe ağacı, 40.3 x 64 cm, Ulusal Galeri, Londra / **Cervantes, Don Kişot'tan.**

45. Edouard Manet, *Nana*, 1877, Tuval üzerine yağlıboya, 150 x 116 cm, Kunsthalle, Hamburg / **Zola, Nana'dan.**

46. Edgar Degas, *İçeride (Tecaviüz)*, 1868-69, Tuval üzerine yağlıboya, 81.28 x 114.3 cm, H. P. McIlhenny Koleksiyonu, Philadelphia / **Zola, Thérèse Raquin'den.**

GİRİŞ

19. Yüzyıl Avrupa'sının Sanat Ortamı

19. yüzyıl, modern dünyanın oluşum sürecinde Avrupa için köklü değişimlerin yaşandığı bir çağdır. Sanayi Devrimi, Fransız Devrimi (1789) ve bilimdeki gelişmeler 19. yüzyıl Avrupa'sının siyasal, toplumsal ve kültürel yapısını biçimlendiren önemli olgulardır. 19. yüzyıl Avrupa ekonomisi İngiliz sanayi devriminin; siyaseti ve ideolojisi ise Fransızların etkisinde biçimlenmiştir. Birinci Sanayi Devrimi İngiltere'de 1780'lerde başlamış, fabrikalar seri üretime geçmiş, alt sınıf dışında tüm sınıflar zenginleşmiştir. 19. yüzyılın üçüncü çeyreğinde ise İkinci Sanayi Devrimi gerçekleşmiştir. Birinci Sanayi Devrimi tekstil, buhar ve demirde; ikincisi ise çelik, elektrik ve kimyasal sektöründe gelişmelere sahne olmuştur. Bu buluşlar plastik sanayii, makine, inşa teknikleri ve otomobil yapımında ilerleme sağlamış; radyo, elektrik ampulü, telefon, tramvay icat edilmiştir. Sanayi Devrimi 1840'larda ağır sanayinin kurulması ve demiryollarının yapılmasıyla sona ermiştir.¹

19. yüzyılı şekillendiren en önemli olaylardan biri de Fransız Devrimi'dir. Bu devrim, diğer devrimlerden farklı olarak tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Kendinden önceki ve sonraki devrimlerle kıyaslandığında kitlesel nitelikli tek devrim olma özelliği gösterir ve onu izleyen diğer devrimci hareketlere model oluşturur. Avrupa'daki 1830 ve 1848 yılları arasındaki devrimler de Fransız Devrimi'nde olduğu gibi yönetimde söz sahibi olmak isteyen orta sınıflar tarafından gerçekleştirilmiştir. Yabancı devletlerin egemenliği altındaki uluslarda ulusçuluk bilinci oluşmaya başlamış, 1848'lerde ise aydın kitleleriyle birlikte özgürlük ve ulusçuluğu savunan yeni ve güçlü bir orta sınıf doğmuştur.²

¹ E. J. Hobsbawn, *Devrim Çağı (1789-1848)*, çev. B. S. Şener, Ankara 2003, s. 35-63; Server Tanilli, *Yüzyılların Gerçeği ve Mirası-19. Yüzyıl: İlerlemenin Çelişmeleri*, C. V, İstanbul 1997, s. 31-43, 143-165.

² Hobsbawn, *Devrim Çağı (1789-1848)*, s. 63-74, 123, 125, 126, 131, 141 T. Walter Walbank – Alastair M. Taylor, *Civilization (Past and Present)*, USA 1961, s. 211, 212.

BİRİNCİ BÖLÜM

19. YÜZYIL AVRUPA RESMİNE KONU OLAN BAZI EDEBİ ESERLER VE YAZARLARI

1. Homeros (MÖ 9-8. yy., Küçük Asya)

Homeros'un *İlyada* ve *Odyseia* destanları, Avrupa edebiyatının temelini oluşturmaktadır. Homeros'un İonyalı olduğu ve eserlerinin MÖ 7. yüzyılda İonya'dan Yunanistan'a getirildiği bilinmektedir.¹ Destanlarda MÖ 13. yüzyıldaki Miken Çağı kahramanlarından bahsedildiği varsayılır. Bununla birlikte destanların tarihî belge olarak değerleri tartışılmaktadır. Büyük olasılıkla MÖ 8. yüzyılda yazılan eserler, bazı tarihçilere göre o yüzyılın toplumsal koşullarını ortaya koymakta, bazılarına göre ise 9. ve 10. yüzyıllardaki Karanlık Çağ'ı yansıtmaktadır.²

İskenderiyeli dilbilimcilerce 24 kitaba ayrılmış olan *İlyada*, kronolojik bir sıra izlemeksizin Yunanların Troya şehrini on yıl süre ile kuşatmalarını, son savaş yıllarını kapsayan parça parça öyküler hâlinde ele alır.³ *İlyada*, Akha (Yunan) ordusunun yöneticisi Agamemnon'un, Akhalı kahraman Akhilleus'un kölesi Briseis'i elinden alması ve bunun üzerine Akhilleus'un öfkelenip savaştan çekilmesiyle başlar. Akhilleus'un, arkadaşı Patroklos'un öldürülmesi üzerine savaşa dönmesi, Troyalı kahraman Hektor'u öldürüp Troya şehrinin çevresinde sürüklemesi, sonra da ölüsünü babası Priamos'a vermesi ile biter.⁴ *İlyada* pek çok evrensel ders içermektedir; eserde vurgulanan noktalardan biri de tanrıların çokluğu ve gücü karşısında, insanın güçsüz ve ölümlü oluşudur.⁵

Odyseia destanında, Odysseus'un Troya'nın alınmasının ardından evine dönünceye kadar başından geçen olayların yanı sıra İthaka'daki durum, Odysseus'un karısı Penelope'nin kendisine talip olanlarca zorlanması, Telemakhos'un kaybolan babasını aramak için çıktığı yolculuk anlatılır. Destan Odysseus'un eve dönmesi, karısına talip olanların yargılanması, kendisinin yeniden baba ve koca olarak tanınması, taliplerin yakınlarınınca kışkırtılan İthaka halkının, Odysseus'un koruyucu tanrıçası Athena tarafından yatıştırılması ile son

¹ Homeros, *İlyada*, çev. A. Erhat/ A. Kadir, İstanbul, 1984, s. 12.

² Jackson J. Spielvogel, *Western Civilization*, Vol. A, USA, 1991, s. 61.

³ Aziz Çalışlar, *Türk ve Dünya Edebiyatçıları*, C. 2, İstanbul, 1993, s. 229.

⁴ Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, İstanbul, 2001, s. 154.

⁵ Spielvogel, *Western Civilization*, s. 60.

İKİNCİ BÖLÜM

19. YÜZYIL AVRUPA RESİM SANATINDA EDEBÎ KONULU RESİMLER

A. Neoklasisizm

18. yüzyılın ortalarında ortaya çıkan neoklasisizm akımı, 19. yüzyılın başlarına kadar etkinliğini sürdürmüştür. Neoklasisizm, barok ve rokoko üsluplarının yapaylığına karşı bir tepki ve antik sanata öykünme şeklinde ortaya çıkmıştır. Antikiteye olan ilginin en önemli nedenlerinden biri, İtalya'daki arkeolojik kazılardır. MS 79'da Vezüv Yanardağı'nın lavları altında kalan Herculaneum (1738) ve Pompeii (1748) kentleri kazılarla ortaya çıkarılmıştır. Bu kazılar sonucunda Roma'nın anıtsal mimarisinden oldukça farklı olan konut mimarisi de incelenebilmiştir. Bu dönemde antik şehirlere yapılan gezi ve araştırmalarla ilgili yayınlar da önemlidir. Robert Wood ve James Dawkins'in *Küçük Asya Seyahatleri*'nin ardından yayımladıkları (1750-53) *Palmyra Harabeleri* ve *Baalbec Harabeleri* (1757) adlı eserler, James Stuart ve Nicholas Revett'nin Atina'daki araştırmalarının ürünü olan (1751-53) *Atina Antikiteeleri* (1761),¹ Giovanni Battista Piranesi'nin (1720-78) Roma harabelerinin asit baskılarını yaptığı *Roma Antikiteeleri* (1756) antik sanat yapıtlarının tanıtıldığı eserlerdir.² Yapılan kazılarda heykeltıraş ve mimarlar için çok sayıda örnek olmasına karşın, ressamalar bu konuda şansızdır. Yunan vazo resimleri ve Pompeii'den birkaç ikinci sınıf duvar resmi dışında bir şey kalmamıştır.³

Neoklasisizmin ortaya çıkmasının nedenlerinden biri de yükselen orta sınıfın kültürel baskılarıdır. Bu baskılar Fransız Devrimi'nden sonra daha da netlik kazanmıştır. 1793'te Louvre ve onun bazı koleksiyonları halka açılır. Sıradan halk, yalnızca kralların ve onların misafirlerinin gördüğü eserleri ilk kez görme imkânı bulmuştur. Salon yeni bir anlam kazanmış ve yıllık sergiler de halka açılmıştır. Tüm bunlar elbette ki sanatçıların çalışma koşullarını etkilemiştir. Orta sınıfın sanat koruyuculuğu, aristokrasi ve kiliseninkinden daha önemli hâle gelmiştir. Sanatçılar artık daha özgür ama daha az güvence altındadırlar.⁴ Salonlar, sanatçı ve seyirciyi aynı zemine ta-

¹ Roma ve Yunan mimarisi arasındaki farkı ilk kez ortaya koymuştur. E. M. Upjohn-E. M-P. S. Wingert-J. G. Mahler, *History of World Art*, USA 1961, s. 477, 478.

² Caroline Clifton-Mogg, *The Neoclassical Source Book*, Italy 1991, s. 20, 21.

³ Upjohn-Wingert-Mahler, *History of World Art*, s. 478.

⁴ Hobbs-Duncan, *Arts in Civilisation*, s. 216.

şımıştır. Bu noktada vatanseverlik ve erdem, sanatçı ve izleyici için iki önemli unsur hâlini almıştır.⁵

Aydınlanma Çağı ve Sanayi Devrimi'nin ardından Hristiyanlık inancı toplumsal bir güç olmaktan çıkmış ve bu durum sanata da yansımıştır. Barok döneme kadar resimde dinî konular baskınken, neoklasik çağda bunun yerini mitoloji ve Antik Çağ kaynaklı konular almıştır.⁶ Dönemin sanatçıları üzerinde önemli bir etkiye sahip olan Alman eleştirmen ve sanat tarihçisi Johann Joachim Winckelmann (1717-1768), kuramsal yazılarıyla [*Resim ve Heykel Sanatındaki Yunan Eserlerinin Taklidine İlişkin Düşünceler* (1755)] Yunan sanatının üstünlüğünü savunmaktadır. Winckelmann'ın Yunan sanatını “soy-lu bir yalınlık ve sakın bir yücelik” sözleriyle tanımlaması, rokokonun yapaylığına ve anlamsızlığına karşı bir protesto niteliğini taşımaktadır. Ona göre ideal güzellik için doğaya bakılmalıdır, doğa kusursuz olmadığından ondan alınanlar Antikçağ sanatçılarının bıraktıklarına göre saflaştırılmalı ve kusurları düzeltilmelidir.⁷ Ressamlar arasında Alman Anton Raffael Mengs (1728-79), Fransız Joseph Marie Vien (1716-1809) ve İskoç Gavin Hamilton (1723-98), Winckelmann'dan etkilenirler ancak kuru ve yapay bir üslup geliştirirler.⁸ Neoklasik akımın en önemli ressamlarından birisi de Jacques Louis David'dir (1748-1822). David sanatını klasik antikite üzerine temellendirirken, Mengs, Hamilton ve Vien grubunun yapay üslubundan farklı bir üslup geliştirir. David'in klasisizmi, doğayla, insan hayatıyla ve toplumla ilişkilidir.⁹ David'in öğrencisi olan Jean-Auguste-Dominique Ingres ise daha farklı bir anlayışa sahiptir.

Neoklasik akımda, edebiyatın resim sanatı üzerinde etkili olduğu görülür. Neoklasik ressamların eserlerinde Homeros'un destanları önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada Homeros'un *İlyada*'sının seçilmesinin nedeni, destandaki trajik unsurların ağır basması ve başta David olmak üzere neoklasik çağ ressamlarının *İlyada*'yı bu açıdan daha sık betimlemeleridir. 15. yüzyılın sonlarında İtalyan

⁵ Stephen F. Eisenman, *Nineteenth Century Art (A Critical History)*, London 1998, s. 14.

⁶ Anna C. Krause, *The Story of Painting (From the Renaissance to Present)*, Köln 1995, s. 52.

⁷ Zeynep İnankur, *19. Yüzyıl Avrupasında Heykel ve Resim Sanatı*, İstanbul 1997, s. 18.

⁸ H. W. Janson, *History of Art*, New York 1991, s. 619.

⁹ İnankur, *19. Yüzyıl Avrupasında Heykel ve Resim Sanatı*, s. 19.

sanatında da *İlyada* konulu resimlere rastlanmaktadır. 16 ve 17. yüzyılda ise edebiyat eleştirmenlerinin etkisiyle Homeros'a yönelik ilginin azaldığı anlaşıyor. 18. yüzyılın ortalarına gelindiğinde Winkelmann'ın etkisiyle bu ilginin yeniden canlandığı görülür. Arkeoloji yayınlarında, Troya'nın anlatıldığı bölümdeki “İlyada” konulu sahneler Antik Çağ'daki illüstrasyonlar örnek alınarak yapılmaya başlanmıştır. 1750 yılından önce *İlyada*'dan 12 farklı resim konusu seçilirken, bu tarihten sonra 45'in üzerinde farklı konu betimlenmiştir. *İlyada*'nın illüstrasyonları 1757-1790 yılları arasında Caylus ve Hamilton'la başlayan ve Vien'le en üst noktasına ulaşan bir Reform Hareketi'ni yansıtmaktadır.¹⁰

1. Jacques-Louis David (1748, Paris-1825, Brüksel)

1748 yılında Paris'te doğan Jacques-Louis David, dokuz yaşındayken babasını bir düelloda kaybeder. Bu nedenle annesinin yanında ve amcasının koruyuculuğu altında yetişir. David'in annesi, sanatla profesyonel olarak ilgili mason ve mimarlardan oluşan bir aileye mensuptur. David önce Collège de Beauvais, sonra da Collège des Quatre Nations'a giderek iyi bir klasik eğitim alır. Mimar olması beklenen sanatçı, ressam olma konusunda ısrarcı davranmıştır. François Boucher'nin önerisi üzerine Joseph-Marie Vien, 1766 yılında David'i atölyesine alır. David aynı yıl Akademi'ye öğrenci olarak kabul edilmiştir.¹¹ David'in öğrencilik yıllarında yaptığı eserler rokoko üslubunun etkilerini taşımaktadır.

Sanatçı, Villa Medici'nin yöneticiliğine getirilen Vien'le birlikte 1775 yılında Roma'ya gider ve burada gördüğü İtalyan ressamların eserlerine hayran olur. Vien'in önerisi üzerine Roma heykelleri, Trajan sütununun kabartmaları ve Gavin Hamilton'ın Yunan vazo gravürlerinin taslaklarını çizer. David'in asıl ilgisini çeken Poussin (1594-1665), Caravaggio (1571-1610) ve Bolonyalı ressamların

¹⁰ Dora Wiebenson, “Subjects from Homer's Iliad in Neoclassical Art”, *The Art Bulletin*, Vol. 46, No. 1, (Mar. 1964), s. 23-25, 32, 33; Wolfgang Kullmann, “Gods and Men in the Iliad and the Odyssey”, *Harvard Studies in Classical Philology*, Vol. 89, (1985), s. 2.

¹¹ *Encyclopedia of World Art*, Vol.IV., London 1961, s. 243.

eserlerinde bulduğu açık renkler, güçlü ton karşıtlıkları ve sağlam duruşlu vücutlardır.¹² Sanatçının Roma'daki eğitimi sırasında yaptığı eserlerde, biçimlendirmedeki doğruluk, anatomik gerçeklik, renklerdeki netlik ayırt edicidir. Bu eserler kompozisyon olarak 18. yüzyıl Fransız barok sanatını hatırlatmaktadır.¹³ 1780'de Paris'e dönen sanatçının bu tarihlerde yaptığı resimler ise rokoko üslubun hafif konularına karşı toplumsal ve ahlaki açıdan tepki niteliği taşımaktadır. Bu dönem eserlerinde vatan için kendini adama, göreve bağlılık ve dürüstlük temaları işlenmiştir.¹⁴ David devrimden önce, sanatın estetik beğeni yerine insanların ihtiyaçlarına yönelik olması gerektiğine inanmaktaydı.¹⁵ 1789'dan sonra ise David sanatında birinci cumhuriyetçiliğin savunuculuğunu yapmıştır.¹⁶

Devrim taraftarı olan David, XVI. Louis'nin infazını isteyenler arasındadır. *Lepeletier'nin Ölümü* (1793), *Marat'ın Ölümü* (1793), *Bara'nın Ölümü* (1794) resimlerinde devrim şehitlerini resmeder ve Robespierre'in düşüşüyle mahkûm edilir. Hapisteyken *Sabinli Kadınların Kaçırılışı* (1794-96) adlı resmi yapmaya başlar. Bu eser sanatçının yeniden ün kazanmasını sağlamış ve Napoléon, David'i resmi ressamı olarak görevlendirmiştir. David bundan sonra Napoléon'un ateşli bir savunucusu hâline gelir. 1802-1807 yılları arasında Napoléon'un başarılarını yücelten pek çok resim yapar. *Napoléon'un Taç Giymesi* (1805-7) adlı büyük boyutlu eser bunlardan biridir. Sanatçının bu dönem resimleri, erken dönem cumhuriyetçi resimlerinden teknik ve duygu açısından farklıdır. Kahramanlık temalı resimlerdeki soğuk renkli, sade kompozisyonlar, yerini gösterişe bırakmıştır. Napoléon'un düşüşüyle David Brüksel'e sürgün edilmiş ve ününü yitirmiştir.¹⁷

David sanatında, antikite idealleriyle Fransa'daki devrim öncesi demokratik heyecan arasında bir bağ kurmaya çalışmıştır.¹⁸ Ona

¹² Eitner, *An Outline of 19th Century European Painting from David through Cézanne*, s. 17, 18.

¹³ Luc De Nanteuil, *Jacques Louis David*, New York 1985, s. 17.

¹⁴ *The Concise Oxford Dictionary of Art and Artists*, Oxford 1996, s. 137, 138.

¹⁵ H. W. Janson, *19 th Century Art*, 1984, s. 24.

¹⁶ Janson, *19 th Century Art*, s. 24.

¹⁷ *The Concise Oxford Dictionary of Art and Artists*, s. 138.

¹⁸ Mogg, *The Neoclassical Source Book*, s. 24.

göre Fransız Devrimi'nin sanatı vatanseverlik ve kahramanlık duygularını, Romalılara özgü erdemleri ve cumhuriyetçi düşünceleri yansıtmalıdır.¹⁹ Sanat soylu ve kamusal olmalıdır: "Konu ise Yunan ve Roma tarih ve mitolojisinden seçilmeli, Roma cumhuriyetinin güçlü erdemleri vurgulanmalıdır. Bir bütün olarak doğa, sanatçı için hoşça giden bir esin kaynağı değildir, ancak doğanın en güzel yanları dikkate alınır. İfadenin açık bir biçimde sunulması ancak çizimle mümkündür, renk ise ikinci plandadır."²⁰ Sanatçının resimlerindeki figürler heykeli andırır ve sert ifadelidir. Ressam heykelin üç boyutluluğunu resimdeki iki boyutluluğa aktarırken zorlanmıştır. Eğer renkler anlamsız ve sınırlı derecede ise, rengi resimsel zenginleştirici olarak değil de mekansal illüzyon yaratmak için kullanmıştır.²¹ Sanatçının, *Patroklos'un Cenaze Töreni* (Resim 1), *Andromakhe Hektor'a Yas Tutuyor* (Resim 2), *Paris ve Helena* (Resim 3) resimlerinin konusu Homeros'un *İlyada*'sından alınmıştır. Ayrıca Corneille'in oyunundan esinlendiği ve *Horacelar'ın Yemini* (Resim 4) adlı resmi de edebî konuludur.

¹⁹ Arnold Hauser, *Sanatın Toplumsal Tarihi*, çev. Yıldız Gölönü, İstanbul 1995, s. 133.

²⁰ Upjohn-Wingert-Mahler, *History of World Art*, s. 481.

²¹ *Encyclopedia of World Art*, Vol. IV., s. 246.

Resim 1
Patroklos'un Cenaze Töreni

Resim, Roma'da bulunan Fransız Akademisi'nin yıllık sunumlarından biri için hazırlanmıştır. David resmini 1778'de Roma'da sergilemiş, 1779'da bazı değişiklikler yaparak imzalamıştır. Eser daha sonra Paris'te 1781 Salonu'nda sergilenmiştir.²² Resmin konusu Homeros'un *İlyada*'sından alınmıştır.

²² Nanteuil, *Jacques Louis David*, s. 78.

DİZİN

A

- Âdem 14, 46, 47, 110, 111, 113, 114,
115, 224
Âdem ve Havva'nın Cennet'ten Kovulu-
şu 14, 114
Agamemnon 13, 27, 28, 70, 77, 81, 85,
86, 87, 88, 89, 230
Agamemnon'un Elçileri Akhilleus'un
Çadırında 13, 85
Akha 27
Akhilleus 13, 27, 28, 69, 70, 71, 74, 78,
85, 86, 87, 88, 89
Alfred Lord Tennyson 7, 51
Andromakhe 13, 67, 73, 74, 75
Andromakhe Hektor'a Yas Tutuyor 13,
67, 73
Antik, Antikite 22, 64, 65, 78, 98, 131,
197, 223, 224, 228
Aphrodite 77, 78
Araf 15, 16, 30, 31, 109, 156, 157, 159,
160, 227
Athena 27, 77, 170
Aziz Agnes'in Yortusunun Arifesi 17,
47, 48, 162, 189

B

- Babasının Lanetlediği Desdemona 15,
136
Barok 22, 64
Beatrice 15, 28, 29, 31, 145, 146, 149,
150, 151, 152, 153, 154, 155, 178
Beatrice'nin İlk Ölüm Yıldönümünde:
Dante Melek Çiziyor 15, 146
Beatrice'nin Ölüm Anında Dante'nin
Düşü 15, 153
Bilgelik Ağacı 46, 111, 113
Bir Yaz Gecesi Rüyası 14, 37, 43, 44, 45,
104, 224, 227
Byron 7, 14, 15, 47, 48, 49, 50, 51, 95,
97, 119, 120, 128, 129, 130, 131,
134, 135, 224, 225, 227

C

- Café Guerbois 55, 211, 217
Camelot 169
Cehennem 14, 15, 30, 31, 109, 116, 117,
118, 122, 158, 224, 227
Cennet 14, 30, 31, 46, 107, 108, 109,
110, 111, 112, 113, 114, 115, 157,
159, 160, 227
Cervantes 7, 14, 17, 34, 35, 36, 124, 125,
202, 203, 204, 205, 206, 207, 208,
224, 227
Chillon Mahkûmu 15, 134, 135
Cimone ve Efigenia 16, 171, 173, 174
Claudio ve Isabella 16, 162, 166
Cordelia'nın Payı 17, 192, 194
Curiacelar 80

Ç

- Çılgın Orlando 13, 33, 34, 83, 91

D

- Dante Alighieri 7, 28, 29, 31, 117, 231
Dante Gabriel Rossetti 8, 15, 16, 141,
143, 145, 146, 225
Dante'nin Aşkı (Dantis Amor) 15, 148,
149
Dante'nin Rachel ve Lia Düşü 15, 156
Dante'nin Salı 14, 118, 120, 122
Dante ve Francesca da Rimini 15, 158
Decameron 16, 32, 33, 48, 172, 173, 174,
176, 177, 227
Desdemona 15, 40, 41, 136, 137, 138
Dolce Stil Novo 29
Don Kişot 14, 17, 34, 35, 36, 124, 125,
201, 202, 203, 204, 205, 206, 207,
208, 209, 224, 226, 227
Don Kişot Koyun Sürüsüne Saldırıyor
17, 208
Don Kişot Kütüphanesinde 14, 124
Don Kişot ve Ölü Katır 17, 206
Don Kişot ve Sancho Panza 17, 36, 203,
207, 208, 209

Don Kişot Yel Değirmenlerine Saldırıyor 17, 204, 209

E

Edgar'ın Şarkısı 16, 164
Édouard Manet 8, 209, 226
Elizabeth Siddal 142, 145, 146, 149, 151, 157, 158, 183
Emile Zola 7, 55, 58, 60, 198, 199, 220
Empresyonizm 211, 217, 231
Eris 76

F

Faust 14, 53, 54, 96, 119, 126, 127, 198, 224, 227
Ford Madox Brown 8, 17, 141, 144, 145, 190, 191, 192, 194, 197, 225, 228
Francesca da Rimini 14, 15, 116, 158
Fransız Devrimi 19, 20, 63, 67, 94

G

Giovanni Boccaccio 7, 32, 174
Goethe 7, 14, 52, 53, 54, 126, 127, 198, 224, 227
Gotik 23, 82, 106, 108, 111, 118, 135
Gravür 106
Güzel Beatrice (Beata Beatrix) 15, 145, 150, 151

H

Hamlet 15, 16, 37, 38, 39, 40, 119, 120, 132, 133, 134, 137, 138, 139, 182, 183, 184, 191, 227, 229
Hamlet ve Horatio Mezarlıkta 15, 120, 132
Havva 14, 46, 47, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 224
Havva'nın Kandırılışı 14, 112
Hektor 13, 27, 67, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 77, 78
Helena 13, 44, 45, 54, 67, 74, 76, 77, 78, 86, 87, 117
Henry Fuseli 7, 13, 14, 96, 97, 98, 106, 223
Hera 77, 90
Homeros 7, 13, 27, 28, 51, 64, 65, 67, 68,

69, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 97, 223, 227

Honoré-Victorine Daumier 8, 17, 199, 200, 226

Horace, Horacelar 13, 79, 80, 97

I

Isabella 16, 45, 47, 48, 49, 162, 163, 166, 167, 171, 176, 177, 178, 179, 187

İ

İçeride (Tecavüz) 17, 57, 218, 219, 226
İlahi Komediya 14, 15, 16, 29, 30, 31, 109, 116, 117, 122, 123, 149, 156, 157, 158, 159, 160, 224, 227

J

Japon perspektifi 221
Japon resmi 215
Japon sanatı 21
John Everett Millais 8, 16, 17, 141, 171, 225
John Keats 7, 47, 143, 176
John Milton 7, 45
John Ruskin 141
Jüpiter ve Thetis 13, 82, 88

K

Kaybolmuş Cennet 14, 46, 108, 110, 111, 112, 113, 114, 115
Kral Arthur 51, 52, 83, 169, 170
Kral Lear 16, 17, 38, 42, 43, 137, 164, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 225, 227, 229

L

La Caricature 199, 200, 201
Lady Macbeth Hançerleri Alırken 13, 99, 101, 102
La pia de' Tolomei 16, 159
Ludovica Ariosto 7, 33

M

Macbeth 13, 38, 41, 42, 99, 100, 101, 102, 103, 137, 224, 227, 229

Manișeizm 109
 Maniyerist 98, 118
 Maremma 160, 161
 Mariana 16, 45, 180, 181
 Menelaos 77, 78
 Mephistopheles 14, 54, 126, 127
 Mephistopheles Faust'un Önünde 14, 126

N

Nadar 202, 211
 Nana 17, 56, 57, 58, 199, 213, 214, 215, 226, 227, 228
 Napoléon 20, 66, 82, 83, 89, 90, 198, 201, 210, 223
 Nasıralılar 96, 141
 Neoklasisizm 7, 22, 63, 95

O

Odysseia 27, 28
 Odysseus 27, 28, 85, 86
 Olympos 76, 88, 89
 Ophelia 15, 16, 39, 133, 138, 139, 140, 143, 162, 182, 183, 184, 185, 232
 Ophelia'nın Ölümü 15, 138, 182
 Orta Çağ 22, 23, 30, 33, 34, 35, 48, 51, 52, 81, 83, 91, 94, 95, 96, 97, 98, 106, 107, 108, 115, 119, 120, 123, 144, 145, 147, 177, 191, 197, 216, 223, 224, 225
 Othello 15, 38, 40, 41, 136, 137, 138, 227, 229

Ö

Ölçüye Ölçü 16, 45, 162, 166, 167, 181

P

Paris 7, 8, 13, 14, 15, 34, 55, 58, 59, 65, 66, 67, 68, 76, 77, 78, 79, 81, 82, 84, 85, 87, 89, 92, 107, 118, 121, 122, 128, 132, 134, 191, 194, 200, 201, 209, 210, 216, 217, 229
 Paris ve Helena 13, 67, 76, 77, 78, 87
 Patroklos 13, 27, 28, 67, 68, 69, 70, 71, 74, 86, 87, 129
 Patroklos'un Cenaze Töreni 13, 67, 68, 71, 129

Priamos 27, 74, 77

R

Raphael, Âdem ve Havva'yla Beraber 14, 110, 111, 113
 Realizm 8, 197, 199, 226
 Rokoko 23
 Roma 7, 23, 28, 31, 37, 47, 51, 63, 65, 66, 67, 68, 79, 81, 82, 83, 84, 95, 111, 129, 162, 165, 191, 194, 216
 Romantizm 7, 94, 95, 96, 118, 228
 Rosinante 36, 203, 205
 Rönesans 20, 22, 23, 32, 33, 81, 97, 98, 99, 141, 144, 145, 177, 179, 211, 223
 Ruggiero Angelica'yı Kurtarıırken 13, 91

S

Sanayi Devrimi 19, 20, 64, 94
 Sancho Panza 17, 35, 36, 202, 203, 207, 208, 209, 226
 Sardanapalus'un Ölümü 14, 50, 119, 128, 129, 224
 Shalott Lady'si 16, 51, 163, 168, 169, 170, 171
 Sonbahar Yaprakları 16, 172, 186
 Sturm und Drang 53, 95, 98

Ş

Şehvet Düşkünlerinin Bulunduğu Daire 14, 116
 Şeytan 30, 46, 111, 113, 224
 Şövalye 48

T

Thérèse Raquin 17, 57, 58, 59, 60, 218, 219, 220, 226, 227
 Thetis 13, 76, 82, 88, 89, 90, 93
 Titania ve Bottom 14, 104
 Troya 27, 65, 70, 71, 74, 76, 78

Ü

Ücretli Çoban 16, 162, 164, 185
 Üç Cadı 13, 99, 100

V

Vanitas 147
Vergilius 28, 30, 31, 46, 47, 97, 116, 117,
122, 123, 147, 157, 158, 159

W

William Blake 7, 14, 96, 99, 106, 107,
109, 111, 117, 141, 223, 227
William Holman Hunt 8, 16, 141, 161,
170, 225, 231
William Shakespeare 7, 36, 40, 41, 42,
43, 45
Winckelmann 64, 65, 87, 98

Y

Yeni Hayat 15, 28, 29, 30, 146, 148, 149,
150, 151, 152, 153, 154, 155,
225, 227
Yunan 23, 27, 28, 38, 46, 47, 51, 63, 64,
65, 67, 70, 81, 82, 87, 89, 90, 95,
98, 111, 119, 194, 223

Z

Zeus 77, 88, 89, 90